

Életünk fordulópontjai

- ahogy a válaszadók látják

„Életünk fordulópontjai” – ez volt a címe a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet kérdőíves vizsgálatának, amelyben 16394 személy vett részt 2001. november – 2002. február között. Legfiatalabb válaszadóink 18 évesek, a legidősebbek 74 évesek voltak. A fővárosi megkérdezettek aránya 18%, a megyei jogú városok lakója 20,3%, a többi városban él 26,9% és községeinkben 34,8%. A vizsgálatban hasonló arányban szerepeltek az ország megyéi, a férfiak és nők, a különböző életkorúak és családi állapotúak, a gyermekesek és gyermektelenek, a keresők és eltartottak, mint az ország egészében. Ez azért érdekes, mert így a felmérés eredményeiből meg tudjuk becsülni, hogyan él az ország teljes 18-74 év közötti népessége: a családalapítás előtt álló fiatalok, a kisgyermekes családok, az egyedülállók csakúgy, mint a középkorúak és a nyugdíjasok. A felmérés arról is jó képet ad, hogy miként vélekednek az emberek mindennapjaikról, mit tartanak fontosnak életükben, mennyire bíznak a jövőben és milyen problémák miatt aggodalmaskodnak.

A válaszadók hozzájárultak ahhoz, hogy 3 év elteltével újra felkeressük őket. Így 2004-ben már azt vizsgálhatjuk: azóta hogyan alakultak családi körülményeik, mi az, amiről ugyanúgy vélekednek, mint 3 évvel korábban, s mi az, amiről másképp. Ez a kiadvány a kutatás első eredményeiből nyújt egy kis ízelítőt. Elsősorban annak a 16394 válaszadónak a számára készült, akik önzetlenül támogatták munkánkat. Köszönet érte! Köszönet annak az 560 kérdezőbiztosnak is, akiknek gondos, lelkiismeretes munkája meghatározta a felmérés sikerét!

1. Milyenek vagyunk?

- *A legtöbb ember bizakodó.*

A jövőre válaszadóink 42%-a „teljes mértékben”, 53%-a pedig – ugyan kisebb-nagyobb fenntartások mellett – de bizalommal tekint. A 18-74 év közöttiek 5%-a azonban egyértelműen úgy érzi, hogy a jövőtől semmi jót nem remélhet. Az optimista emberek aránya a fővárosban a legnagyobb.

- *Aggodalomra is van okunk, ... legjobban a gyermekek jövője miatt. Akár kisebb, akár már felnőtt gyermekről van szó, az ő jövőjük miatt a szülők 62%-a „nagyon”, 29%-a pedig „kicsit” aggodalmaskodik. Úgy tűnik azonban, hogy e legfőbb okot követően néhány közérdekű gond, probléma (mint pl. a közbiztonság állapota, az egészségtelen környezet) sokszor jobban foglalkoztatja az embereket, mint a magánélet nehézségei. Legkevesebben például azok vannak, akik a párkapcsolatuk miatt aggodalmaskodnak.*

A „nagyon aggódók” arányai – rangsorban – a következők: /1/. A gyermekek jövője miatt (szülők: 62%). /2-3/. „A környezeti állapot romlása” és „A közbiztonság romlása” miatt (55-55%). /4/. Háború, atomkatasztrófa miatt (47%). /5/. A család anyagi helyzete miatt (családosok: 46%). /6-7/. „Az ország gazdasági helyzete” és „Az itt élő külföldiek növekvő száma” miatt (35-35%). /8/. Egészségi állapota miatt (31%). /9/. Munkahelyének elvesztése miatt (munkahellyel rendelkezők: 20%). /10/. Párkapcsolata miatt (házasok, élettársak: 12%).

- *Amire vágyunk, és aminek nem érezzük hiányát...*

Sok családnak van megfelelő, összkomfortos lakása, kertje, autója, színes TV-je, videója, sőt ma már a számítógép sem ritkaság. Kérdés, hogy akiknek nincsenek meg ezek a dolgok, azok mi mindent szeretnének megszerezni (csak hogy anyagilag nincs rá módjuk), és mi az, amiről úgy vélekednek: fölösleges, megvannak nélküle. A két rangsor némileg eltérő:

- *Tudunk-e úgy élni, ahogyan szeretnénk?*
- **Bizony, nem mindig.** Anyagi okokból sokmindent nem tudnak megengedni maguknak az emberek. Így pl. 45%-uk szeretne legalább havi 5000 Ft-ot félretenni, 41% évente legalább egyszer 1 hétre elmenne üdülni, 37% rendszeresen vásárolna új ruhákat, vagy lecserélné régi bútorait, több mint 20% szívesen járna színházba, moziba, múzeumba vagy barátokkal, családdal étterembe, de nincs rá pénze.
- **Ám bizonyos dolgokat azért nem valósítanak meg, mert nem érzik hiányát, még ha annak nem is anyagi akadályai vannak.** Ilyen például sokak számára éppen az étterem, színház, mozi, múzeum látogatása vagy az aktív testmozgás, sportolás – ezeket mintegy 60-64% nem hiányolja mindennapjaiból. Az ok lehet kényelmesség, barátok hiánya, a nem túl jó egészségi állapot, vagy akár az, hogy az adott városban, községben nincs is lehetőség ilyesmire.
- **Szeretjük viszont, ha tájékozottak vagyunk az ország-világ dolgairól.** A 18-74 évesek 70%-a rendszeresen vásárol vagy előfizet újságot, így kisebbségben maradnak, akik a rávalót nem tudják előteremteni (12%), vagy egyéb okokból mondanak le róla (18%).

2. A legjobbnak tartott életforma

- *A többség a házasságra szavazna.*

A fiatalok számára ezt az életformát ajánlaná szinte minden házasságban élő (92%-uk), de az élettársi kapcsolatban élőknek is a túlnyomó többsége (74%-a). Az azonban ma már nagyon elterjedt álláspont, hogy a hivatalos egybekelés előtt érdemes „próbaházasság” formájában kitesztálni: sikeres volt-e a párválasztás.

- *Hány éves korban célszerű házasságot kötni?*

A valóságban a nők átlagosan 24,7 éves korukban, a férfiak 27,2 éves korukban kötik első házasságukat. Ezt a közvélekedés is nagyjából így hagyja jóvá:

<i>A legjobb házasodási kor</i>	<i>a nők számára (%):</i>	<i>a férfiak számára(%):</i>
25 év alatt	53	22
25 éves korban	23	20
25 év fölött	22	56
Nem tudja	2	2
	100	100

- *Mi kell a jó házassághoz?*

Az ehhez szükséges dolgok fontossági rangsora válaszadóink szerint így alakul:

/1/. Kölcsönös megbecsülés, tisztelet. /2/. Egymás iránti szeretet, szerelem. /3/. Hűség. /4/. Áldozatvállalás egymásért. /5/. Közös gyermek. /6/. Megfelelő anyagi körülmények. /7/. Jól vezetett házasság. /8/. Semmiféle titok ne legyen a házastársak között. /9/. Közös ízlés, érdeklődés. /10/. Örömteli szexuális élet. /11/. Mindkét fél meg tudja valósítani saját, egyéni céljait is.

A férfiak az örömteli szexuális életet fontosabbnak tartják, mint a nők, a nők viszont a férfiaknál fontosabbnak tartják a hűséget, a kölcsönös megbecsülést, a szeretetet, szerelmet.

- *Viták a legjobb családban is vannak.*

Legtöbbször anyagi kérdésekről alakul ki nézeteltérés a házastársak között (16% „nagyon gyakran” vagy „elég gyakran” vitatkozik erről párjával). A gyermekvállalás kérdése azonban csak keveseknél (mindössze 1,2%-nál) vita tárgya.

A különböző vitatémák gyakorisági sorrendje így alakul:

/1/. Anyagi kérdések. /2/. Gyermekevelés. /3/. A szabad idő eltöltése. /4/. Alkohol. /5/. A házimunkák megosztása. /6/. Szülőkkel (anyóssal, apóssal) való kapcsolat. /7/. Baráti kapcsolatok. /8/. Közös célok, tervek. /9/. Féltékenység. /10/. Gyermekevállalás.

3. Természetes igény, hogy a családban legyen gyermek.

Ezt szinte mindenki nagyon fontosnak tartja ahhoz, hogy egy párkapcsolat jó legyen.

- *Hány gyermek „ideális” egy családban?*
Legtöbben két gyermekre szavaznának:

Összefoglalóan úgy is kifejezhetjük, hogy 100 családra átlagosan 213 gyermeket tartanak jónak, megfelelőnek az emberek. Öt évvel ezelőtt még valamivel többre gondoltak volna (egy akkori felmérésünk szerint 100 család számára 230 gyermeket), 15 évvel ezelőtt pedig még annál is többre (100 családra 247 gyermeket).

- *Mikor szülessen az első gyermek?*

A nőknél a 25-26 éves kort tartják a legjobbnak (ma ténylegesen is ez a legáltalánosabb szokás). Férfiak számára azonban később, 30 éves kor körül látnák megfelelőnek az első gyermek vállalását.

- *A többség a családi pótlékot tartja a legfontosabb állami támogatásnak.*

Az állami támogatások fontosság szerinti rangsora így alakul:

/1/. Családi pótlék (35%). /2/. Lakáskölcsön (17%). /3/. Adókedvezmény (14%). /4/. Gyes (12%). /5/. Gyed (9%). /6/. Egyéb támogatási formák (6%). Nem tudott választani 7%.

- *A szülők életcéljairól és a gyermekek neveléséről megoszlanak a vélemények.*

- **Azzal, hogy „az életcélokról nem kell lemondani a gyermekek miatt” – 60% ért egyet, a többiek nem, vagy pedig bizonytalan a véleményük.**
- **Azt az elvet, hogy „a férjnek a munka legyen fontosabb, a feleségnek pedig az otthon, a gyerekek” – 49% helyesli (főleg az idősebb korosztály), 43% pedig elveti (inkább a fiatalabbak).**
- **Azzal, hogy „egy gyermeknek akkor is engedelmeskednie kell és tisztelnie kell szüleit, ha azok nem szolgálnak rá” – a válaszadók közel fele (48%-a) nem tud egyetérteni, 40% azonban helyesli ezt a követelményt (főképp a 60 év fölöttiek).**

4. Rászorulunk egymásra!

- *A családok sokféleképpen segítik egymást.*

- **Leggyakrabban munkával: ilyen pl. a háztartási munka, a gyermekek ellátása, a beteggondozás, a bevásárlás, az építkezés, a javító-szerelő munka, a hivatalos ügyek intézése. Válaszadóink 46%-a segíti különböző munkákkal szüleit vagy gyermekeit, esetleg más rokont vagy más személyt, és 33% számíthat hozzátartozóinak munkájára. (Egy személyt többen is támogathatnak – pl. a szülőt több gyermeke is segítheti.)**
- **Második helyen a pénzbeli segítség áll. Ez lehet rendszeres vagy kisebb-nagyobb összegű egyszeri támogatás. A válaszadók negyede (24%) részesül ebben hozzátartozóitól, illetve egyharmada (34%) nyújt anyagi segítséget szeretteinek.**

- *Harmadik helyre kerül a természetbeni segítség (pl. élelmiszer, ruhanemű ajándékozása). Erre 12-13% számíthat, és közel 20%, aki ilyen segítséget nyújt.*
- *A nagyszülők, a szülők és a gyermekek generációja egymást támogatja.*
- *A fiatalok átlag felett kapnak segítséget, a középkorúak pedig átlag felett aktívak a segítségnyújtásban.*
- *A legidősebbek átlag felett kapnak támogatást a mindennapi munkák elvégzésében, és átlag felett nyújtanak pénzügyi támogatást a fiataloknak.*

5. „Egyszer majd megöregszünk”

- **Mikor kezdődik az öregkor?**

A vélemények szerint nagyjából akkor, amikor valaki már elmúlt 65 éves. Legtöbbször azonban mégsem az évek számától teszik ezt függővé, hanem attól, hogy a korosodó ember el tudja-e látni magát, nincsen-e másokra utalva, mennyire friss szellemileg. A nyugdíjba lépés idejét – a 62 éves kort – csak kevesen tartják az öregkor kezdetének.

- **Akik még csak készülődnek a nyugdíjas életre...**

... többnyire úgy számítják, hogy 62 éves korukig dolgozni fognak, de átlagosan mintegy 4-5 évvel hamarabb szeretnék abbahagyni a munkát. Legtöbbször fáradtságra hivatkoznak. Csupán 7-8%-uk maradna akár 62 éves koron túl is munkában – elsősorban a pénz miatt. Az érintettek több mint fele azt tervezi, hogy nyugdíj mellett valamilyen munkát vállal.

- **Akik már nyugdíjban vannak...**

.. és 75 évesnél nem idősebbek, azoknak mindössze 7%-a **dolgozik** folyamatosan alkalmazásban vagy szerződéssel, 4-5% pedig alkalmanként. Mindennapi tevékenységeik sorában vezet a **háztartás** ellátása (főzés, mosás, házi munka, bevásárlás): ez a nyugdíjasok 70%-ának nyújt napi elfoglaltságot. Unokák gondozásával egyharmaduk foglalkozik, közéleti tevékenységgel, önkéntes munkával pedig mindössze 5-6% köti le magát.

- **Ami a nyugdíjasok körében legtöbb okot ad aggodalomra...**

... az **egészségi állapotuk** várható leromlása: közel 50% „nagyon”, 38% „kicsit” aggódik emiatt. De csaknem ugyanennyien féltik **gyermekük, unokáik** egészségét, vagy gondolnak borúlátón saját **életkörülményeikre**, biztonságukra. A pénz, az anyagiak miatti aggodalom csak ezek után (a 4. helyen) következik. Legkevésbé az elfoglaltság hiánya, a fölöslegesség érzése okoz problémát az idősek számára (emiatt csupán 9% aggódik „nagyon”, 24% pedig kisebb mértékben).

- **Milyen a „remélt” és a „már megtapasztalt” öregkor?**

A nyugdíj előtt állók nagy többsége (62%-a) a későbbi évekre gondolva egy **„kellemes, kiegyensúlyozott, szép idős korra”** számít. Csak alig egyötödük látja jövőjét nehéznek, problematikusnak, s ugyanennyien jósolják maguknak azt, hogy idős korukban a kellemes, szép napok mellett problémás, nehéz helyzetek is várhatók.

Ellentmond ennek viszont a már nyugdíjban lévők életérzése: csak alig több mint egyharmaduk (38-39%) találja „kellemesnek, kiegyensúlyozottnak, szépnek” mostani életét; sokkal inkább **„problémákkal, nehézségekkel teli időszak”**-ként élik meg jelen napjaikat (a nyugdíjasok 45%-a érzi így, de a rokkant nyugdíjasok körében még többen, 60%). A nyugdíjban lévők 15-16%-a pedig úgy tapasztalja, hogy mindennapi életében kellemes és nehéz, problémás helyzetek egyaránt vannak.